

BABALIK ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Halil UZUN¹

Geliş: 24.09.2020 / Kabul: 28.09.2020

DOI: 10.29029/busbed.799787

Öz

Bu çalışmada Dick (2004) tarafından geliştirilen orijinali 64 madde ve dokuz faktör olan Babalık Ölçeği'nin (Fatherhood Scale) 14-18 yaş aralığındaki Türk çocukları için geçerlik güvenirliği test edilmiştir. Bu çerçevede ölçeğin dil geçerliği, kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri için gereksinim duyulan verileri elde etmek için, dil geçerliği gerçekleştirilen form, çevrimiçi araçlar ve sosyal medya aracılığıyla 14-18 yaş aralığındaki 409 çocuğa ebeveynlerinden izin alınarak uygulanmıştır. Verilerin analizinde, SPSS ve AMOS programları kullanılmış, KMO, Barlett Sphericity testleri, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) gibi test teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin 14-18 yaş arası Türk çocukları için uyarlanan formu 52 madde ve 6 boyuttan oluşmuştur. Yapılan istatistiksel analizler sonucu ölçekteki maddelerin toplamı için Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.967$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin faktörlere ait güvenirlik katsayılarının ise .702 ile .972 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Babalık, Baba Çocuk İlişkisi, Babalık Ölçeği, Geçerlik-Güvenirlik Çalışması

A TURKISH ADAPTATION OF FATHERHOOD SCALE: THE RELIABILITY AND VALIDITY STUDY

Abstract

In this study, the validity and reliability of the Fatherhood Scale, originally developed by Dick (2004) with 64 items and nine factors, were tested for Turkish

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, uzunhalil@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0029-1074>.

children aged 14-18. In this context, language, content and structure validity and also reliability studies have been made. In order to obtain the data needed for the validity and reliability analysis of the scale, the language-validated form was administered to 409 children between the ages of 14-18 through online tools and social media, with the permission of their parents. In the analysis of the data, SPSS and AMOS programs were used, and test techniques such as KMO, Bartlett Sphericity tests, exploratory and confirmatory factor analysis, internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) were used. The form of the scale, which was adapted for Turkish children between the ages of 14-18, consisted of 52 items and 6 factors. As a result of the statistical analysis made, it was determined that the Cronbach alpha internal consistency coefficient for the total of the items in the scale was .967 and between .702- .972 for the sub-dimensions of the scale.

Keywords: *Fatherhood, Father Child Relationship, Fatherhood Scale, Validity- Reliability.*

Giriş

Çocuğun ilk eğitim aldığı yer ailedir. Bir başka deyişle aile, çocuğun doğduğu andan başlayarak çok yönlü gelişiminin gerçekleştiği temel kurumdur (Yıldız, 2014). Çocuğun ilk çocukluk döneminde aileden almış olduğu eğitim, kültürel özellikler, davranış biçimleri onun bütün yaşamı boyunca kişiliğinin bir parçası olarak kalabilmektedir. Bu nedenle de çocuğun okul öncesi dönemden itibaren ailesi tarafından olumlu davranış modelleri ile yetiştirilmesi önemlidir (Gizir ve Baran 2003). Çocuğun gelişiminde ailenin en etkili olduğu sıfır-altı yaş döneminde anne babaya pek çok sorumluluk düşmekte; çocuk ile ilgili sorumluluklardan söz edilirken genellikle annenin rolü üzerinde durulmaktadır. Annenin rolü ilk yıllarda babanın önüne geçse de çocuğun iki yaşına girmesiyle beraber babanın rolü de önem kazanmaktadır (Brighouse ve Swift, 2014; Chasseguet Smirgel, 2018; Keizer vd., 2020; Olsavsky vd., 2020; Tezel Şahin ve Özbey, 2007.

Babalık kavramı, toplumun kültürel değerlerinden, dini inançlarından, ekonomik değişimden, toplumsal cinsiyet algısından, babalığa dair beklenti ve kurallardan etkilenmektedir (Ergin ve Özdilek, 2014). Babalık, zaman içinde ve kültüre göre şekillense de erkeğin yaşamında sorumluluklar alacağı ve büyük değişimler yaşayacağı önemli bir dönemdir (Erdoğan, 2004; Riley vd., 2000). Aile içinde genel olarak babanın asıl sorumluluğunun güvenlik, barınma ve beslenme gibi gereksinimini karşılamak olduğuna inanılmaktaydı. Günümüzde

sosyoekonomik düzeyi düşük veya yüksek olsun her kadın çalışma hayatına katılmakta, bu durumdan dolayı alışagelmış geleneksel baba figüründen uzaklaşmakta, baba anneye yardımcı olmakta ve çocuğu ile daha fazla vakit geçirmektedir. Buna rağmen babaların evlerinde olarak çocuklarıyla geçirdikleri vakitler genel olarak akşam saatleriyle hafta sonları olmuştur (Poyraz, 2007; Ünüvar, 2008). Babaların çocuğun gelişimindeki etkisinin anlaşılması ile babanın çocuğuyla daha fazla ilgilenmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Babaları ilgili olan çocukların akademik başarı düzeylerinin, babası ilgili olmayan çocuklara kıyasla çok daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılan araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalarda, babasının beslenmesi ile ilgilendiği, oynadığı ve eğlenerek zaman geçirdiği bebeklerin bilişsel ve dil gelişimlerinin daha iyi, zeka puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak, babası ilgili okul öncesi çocuklarının, babası ilgili olmayanlara kıyasla okula daha hazır oldukları, daha sabırlı ve okuldan kaynaklı olan sıkıntı ve stresle başa çıkmada da daha rahat oldukları görülmektedir (Kuzucu, 2011; Taşkın, 2011). Kültürel ve toplumsal anlamda aktarılan mesajı anlamada, geçmişten gelen baba kimliğini formüle ederek, kendi çocuklarına babalık yapma görevini üstlenen babaların, çocukları ile iş birliğine girmesi babalık rolünde en önemli görevdir. Babalık çocukların yaşamında bütün çevresiyle gelişen ve sosyal duygusal gelişiminin merkezinde bulunarak hayatını etkileyecek kişidir (Beaton ve Doherty, 2007; Taşkın ve Erkan 2009). Babanın varlığı çocukların benlik saygısını, akademik başarılarını artırıp ve akran ilişkilerinde istikrarlı olunmasına katkı sağlarken, baba yokluğunun çocuklar için olumsuz sonuçları olabilmektedir. Bu durum sosyal problemlere, düşük akademik başarıya ve problem davranışlara yol açabilmektedir (Harris, 2002). Birkaç yıl öncesine kadar babalar toplum tarafından çocuklarının disiplinlerini oluşturmak amacıyla sert ve öfkeli otorite olarak ya da sadece çocuklarıyla oyun oynayan bakımında yardımcı olmayan ebeveynler olarak gösterilirlerken, şimdilerde ise babalar bebeklerin yeni doğan döneminden başlayarak, tüm çocukluk döneminde ihtiyaçlarını, reddetmeden karşılayan baba yönünde değişmektedir. Çocuklar ve babalar arasındaki paylaşım arttıkça babanın kendine güveni artar, bu durumda benlik kavramını ve çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007). Baba-çocuk ilişkisinin çocuğun okul başarısını büyük oranda etkilediği de yapılan çalışmalarda görülmüştür. Babasıyla doğrudan ve yakın bir ilişkiye sahip olan çocukların okul başarıları ile bilişsel beceri gelişimleri olumlu etkilenmektedir. Babanın eğitim seviyesinin yüksek olması, gelirinin iyi düzeyde olması, demokratik bir ebeveyn tutumu sergilemesi ve aile bireyleri ile sağlıklı iletişim kurmasının bireyin benlik saygısına olumlu etkileri olduğuna ilişkin literatürde birçok çalışma

bulunmaktadır (Özyürek ve Şahin 2017; Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010; Yavuzer, 2019; Yiğit 2010).

Baba, çocukların hayatlarında önemli bir rol modelidir. Çocukların babalarını rol model olarak görmesinde çocuğu ile birlikte geçireceği zaman etkilemektedir (Rosenberg, 2006). Babaların çocuklarıyla geçirdikleri zaman arttıkça, ilişkileri içinde sergiledikleri roller artacak ve bu durum baba-çocuk ilişkisini zenginleştirecektir (Lamb, 2000). Babanın gelişimin her döneminde çocuklar için önemli bir rolü vardır. Babanın ergenlik süreci yaşayan çocuklarına ilgi ve yakınlık göstermesi, kendi adına kararlar vermesi ve ulaşmak istediği hedeflerinde çocuğunun yanında bulunması, çocuğun kişilik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu şekilde davranan ve ergenlerin yanında olan baba, ergenlik döneminde olan çocukların kararlı ve tutarlı davranışlar sergileyen bir kişilik geliştirmelerine destek sağlamaktadır (Kocayörük, 2010). Baba çocuk için toplumsal hayat içerisinde önemli bir rol model olarak karşımıza çıkmaktadır. Babanın olmaması, çocuğun hayatına katılım göstermemesi çocuğun sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (Flouri, 2005). Babalar çocukların geçimini sağlama yani maddi olarak desteklemenin yanı sıra, öğretme, yönlendirme ve zaman harcama yoluyla çocukları duygusal olarak beslemenin önemini giderek daha fazla vurgulamaktadır (Schmitz, 2016). Babalığa getirilen yeni rolün özümsemesi için sosyal medyanın, televizyon programlarının, reklamların, uzman görüşlerinin, kitaplarında önemli katkıları olacağından bunu kamuoyuna kabul ettirmek için aktif rol üstlenmelidirler (Poyraz, 2007).

Türkiye'de ve dünyada son yıllarda baba çocuk ilişkisi, babanın çocuğun yaşamındaki yeri ve rolü, baba katılımı (Aydoğmuş, 2018; Gözübüyük ve Özbey, 2020; Jessee ve Adamsons, 2018; Lexman v.d., 2015; Opondo vd., 2016; Özdemir, 2018; Özgündüz, 2015; Planalp ve Braungart Rieker, 2016; Pruett vd., 2019; Turan, 2018; Uzun ve Baran, 2015, 2017, 2019) ve baba çocuk bağlanması gibi konularda (Bureu vd., 2017; Demidenko, Manion ve Lee, 2015; Fagan, 2020; Fuertes vd., 2016; Grossmann ve Grossmann, 2020) çalışmaların sayısı artmaktadır. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, Türkiye'de 14-18 yaş arasındaki çocukların babaları ile olan ilişkisini nasıl değerlendirdiklerini belirleyen, tanımlayabilen ve ortaya koyan bir ölçeğe ihtiyaç olduğu noktasından hareketle Dick (2004) tarafından geliştirilen Babalık Ölçeği'nin (Fatherhood Scale) için geçerlik ve güvenilirliğini test etmektir.

1. Yöntem

Bu bölümde ölçme aracı, çalışma grubu, ölçeğin uyarlanması ve geçerlik-güvenirlilik çalışmaları için ihtiyaç duyulan verileri toplama süreci ve analiz yöntemleri açıklanmıştır.

1.1. Ölçme Aracı

Bu araştırmada Dick (2004) tarafından geliştirilen Babalık Ölçeği'nin (BÖ) Türkçe uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin orijinali 9 alt boyuttan ve beşli likert tipinde ((1) Hiç- (2) Nadiren- (3) Bazen- (4) Sıklıkla- (5) Her zaman, şeklinde olmak üzere) 64 maddeden oluşmaktadır. BÖ alt boyutları pozitif bağlılık, pozitif baba duygusal tepkisi, negatif bağlılık, ahlaki baba rolü, cinsiyet rol modeli, iyi sağlayıcı rolü (ihtiyaçları karşılayan baba), androjen rolü (geleneksel ya da modern bakış açısına sahip olan baba), sorumlu baba ve erişilebilir baba olarak sıralanmaktadır. Geniş bir literatür taraması ve 311 katılımcıdan elde edilen puanlar sonucunda ölçeğin alt boyutları için alfa düzeyi .80-.96 arasında ve ölçeğin toplamı için iç tutarlılık katsayısı .98 olarak oldukça yeterli bulunmuştur. Ölçek yetişkinlerin büyürken babalarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu araştırmada ise BÖ 14-18 yaş aralığındaki gençlerin çocukluk döneminden bu yana yani büyürken babalarıyla olan ilişkilerini değerlendirmek üzere uyarlanmıştır. Ölçeğin 14-18 yaş için uyarlanması konusunda ölçeği geliştiren Gary L. Dick ile e-posta aracılığıyla iletişime geçilmiş ve ölçeğin bu uyarlama için uygun olduğu görüşü alındıktan sonra uyarlama çalışmalarına başlanmıştır.

1.2. Çalışma Grubu ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama sürecinde, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri için gereksinim duyulan verileri elde etmek amacıyla 14-18 yaş arasındaki çocuklara ulaşılmıştır. Veriler sosyal medya ve bilişim teknolojileri aracılığıyla çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerinden çocuklarının araştırmaya katılımını onaylamalarını sağlayan onam formunu işaretlemeleri istenerek ebeveynlerin izni alınmıştır. Daha sonra onam formunu onaylayan ebeveynlerin çocukları araştırmaya dahil edilmiştir. Çocuklar tarafından doldurulan 473 formdan, eksik verili olan formlar çıkarılmış ve 409 form istatistiksel analiz için değerlendirilmiştir. Uygulama için n (denek sayısı) / k (ölçekteki madde sayısı) > 2 koşulunu sağladığı için 409 form ($409/64 > 2$) yeterli bulunmuştur (Büyüköztürk, 2006).

Tablo 1. Araştırmaya dahil edilen çocuklara ilişkin demografik bilgiler

Cinsiyet	f	%	Yaşadığı İl	f	%
Kız	205	50,1	Gaziantep	130	31,8
Erkek	204	49,9	Kilis	80	19,6
Toplam	409	100	Afyon	22	5,4
Yaş			Adana	37	9
14	11	2,7	Konya	8	2
15	52	12,7	Ankara	26	6,4
16	104	25,4	Kayseri	10	2,4
17	109	26,7	Diyarbakır	10	2,4
18	133	32,5	Şanlıurfa	18	4,4
Toplam	409	100	Kahramanmaraş	8	2
Kardeş Sayısı			Osmaniye	5	1,2
Tek Çocuk	12	2,9	Bursa	6	1,5
1 Kardeşi var	53	13	Diğer	49	12
2 kardeşi var	74	18,1	Toplam	409	100
3 Kardeşi var	108	26,4	Okul Türü		
4 ve daha fazla kardeşi var	162	39,6	Fen Lisesi	46	11,2
Toplam	409	100	Anadolu Lisesi	220	53,8
Anne baba ilişki durumu			Mesleki Teknik Lise	109	26,7
Sağ ama boşanmış anne yanında	17	4,2	Anadolu İmam Hatip	23	5,6
Sağ ama boşanmış baba yanında	9	2,2	Açık Lise	3	,7
Sağ ve birlikte	376	91,9	Spor Lisesi	3	,7
Sağ ve birlikte ama iş vb.nedenlerle anne babamdan birisi dışarıda	4	1	Sosyal Bilimler Lisesi	3	,7
Baba vefat, anneye birlikte	3	,7	Güzel Sanatlar Lisesi	2	,5
Toplam	409	100	Toplam	409	100

Tablo 1'e göre, Babalık Ölçeği'nin geliştirilmesine dahil edilen çocukların; cinsiyete göre dağılımlarında kız ve erkeklerin birbirlerine çok yakın oranlarda oldukları (%50,1 (n=205) kız, %49,9 (n=204) erkek), yaşa göre 14 yaşındaki çocukların % 2,7 (n=11) ile en az oranda, 18 yaşındaki çocukların %32.5 (n=133) oranla en fazla oranda, çoğunluğunun 3 kardeşi (%26.4, n=108) ve 4 ve daha fazla sayıda kardeşi (%39,6, n=162) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte büyük çoğunluğunun anne ve babasının sağ ve birlikte (%91,9, n=376) olduğu, farklı bölgelerde yer alan illere dağıldıkları ama çoğunlukla Gaziantep (%31,8 n=130) ve Kilis (%19,6 n=80) illerinde yaşadıkları, çoğunluğunun Anadolu Lisesi'ne devam ettiği tespit edilmiştir.

1.3. Verilerin Analizi

Araştırmada ölçeğin dil ve kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuş, elde edilen verilerin analizinde SPSS ve AMOS programları

kullanılmıştır. Yapı geçerliliği çalışmaları kapsamında örneklem büyüklüğünün uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin, normallik için Barlett Sphericity testi yapılmış, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirlik çalışmaları için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı test tekniklerinden yararlanılmıştır.

2. Bulgular

2.1. Geçerlik Çalışmasına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Babalık Ölçeği'nin dil, kapsam ve yapı geçerliliği ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

2.1.1. Dil ve Kapsam Geçerliği

Ölçeğin dil geçerliği kapsamında ilk olarak ölçekteki maddeler İngilizce eğitimi alanında akademisyen olan ve iyi derecede İngilizce bilen üç uzman tarafından Türkçeye çevrilmiş, çevrilen form birleştirilmiş ve başka bir dil uzmanı tarafından geri çeviri tekniğiyle Türkçeden İngilizceye çevrilmiş ve orijinal formla karşılaştırılmıştır. Orijinal formla karşılaştırılan çevirinin paralellik gösterdiği görülmüştür. Daha sonra kapsam geçerliliği için orijinal form ve Türkçeye çevrilmiş form, alan eğitimi, eğitim bilimleri, çocuk gelişimi ve ölçme değerlendirme alanında çalışan on bir uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan Türkçe formda yer alan ifadeleri orijinal form ile karşılaştırmaları, ölçekte yer alan ifadelerin anlaşılabilirliğini, baba çocuk ilişkisini değerlendirmedeki yeterliğini, Türk kültürüne uygunluğunu ve 14-18 yaş arasındaki çocuklar için uyarlanmasının uygunluğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Bu amaçla, her madde için uygun, kısmen uygun ve uygun değil ifadelerinin bulunduğu ve ölçeğin geneliyle ilgili görüşlerini de belirtebilecekleri Babalık Ölçeği Değerlendirme Formu oluşturulmuştur. Uzmanların görüş birliği ile uygun buldukları maddeler olduğu gibi alınmış, uzmanların çoğunun düzeltme yapılması konusunda öneride buldukları maddeler üzerinde ise gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzeltmeler doğrultusunda son şekli verilen ölçeğin kapsam geçerliğine sahip olduğu kabul edilmiştir.

2.1.2. Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Bu araştırmada SPSS programıyla açımlayıcı ve AMOS programıyla doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) yapılmıştır. Araştırmacının ölçme aracının ölçtüğü faktörlerin sayısı hakkında bir bilgisinin olmadığı, belli bir hipotezi sınamak yerine, ölçme aracıyla ölçülen faktörlerin doğası hakkında bir bilgi edinmeye

çalıştığı inceleme türü açımlayıcı faktör analizi (exploratory factor analysis), açımlayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörlerin, hipotez ile belirlenen faktör yapılarına uygunluğunu test etmek üzere yararlanılan faktör analizi ise doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) olarak tanımlanmaktadır (Tavşancıl 2006, Bayram 2010).

Faktör analizinde örneklem büyüklüğünün uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerine bakılmıştır. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .949 olarak, kabul edilebilir sınır olan .60'ın oldukça üzerinde bir değer bulunmuştur. KMO testi örneklem büyüklüğünün uygunluğuyla ilgili bir rakamdır. KMO katsayısı 1'e yaklaştıkça verilerin analize uygun olduğu, 1 olmasında ise mükemmel bir uyum olduğu anlamına gelmektedir. Faktör analizi yapılmadan önce ikinci olarak verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini belirlemek amacıyla Barlett Sphericity testi yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan istatistiksel analiz sonucunda Barlett Sphericity testi sonucu ($\chi^2=20600,64,30$, $df=2016$, $p<.001$) anlamlı bulunmuştur. Alan yazın ve uzman görüşlerine bakıldığında, KMO ve Barlett Sphericity testinden elde edilen bulgular, ölçeğe faktör analizi yapılabilmesi için yeterli olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2020).

Daha sonra açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ilk açımlayıcı faktör analizinde 64 maddenin 11 faktöre dağıldığı ve bu faktörlerin varyansın %68,71'ini açıkladığı görülmüştür. Scree plot grafiği incelemesi sonucu belirgin düşüşün 4. faktörden sonra olduğu görülmüş ve Varimax dik döndürme tekniği ile analizler tekrarlanmıştır. Tekrarlanan analizler sonucunda faktör yükü .30'un altında olan maddeler çıkarılmıştır. Açımlayıcı faktör analizine göre Babalık Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanan versiyonunun 62 madde ve 6 faktörden oluştuğu saptanmıştır. Ölçeğin tamamının varyansın %59,04'ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Literatürde ölçeğin toplam varyansın %10'unu açıklaması zayıf, %20'sini açıklaması vasat, %30'unu açıklaması iyi, %40'ını açıklaması çok iyi, %50'sini açıklaması ise mükemmel olarak değerlendirilmektedir (Çokluk vd. 2010).

Aşağıdaki tabloda ölçekteki maddelerin ilişkili olduğu faktörler ve faktör yükleri verilmiştir. Faktör analizi sonucunda faktör yükleri değerinin .40, istatistiksel sonuçların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi .01 olarak ölçüt alınmıştır.

Tablo 2. Babalık Ölçeği faktörleri ve faktör yükleri

Madde	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6
m35	,822					
m37	,796					

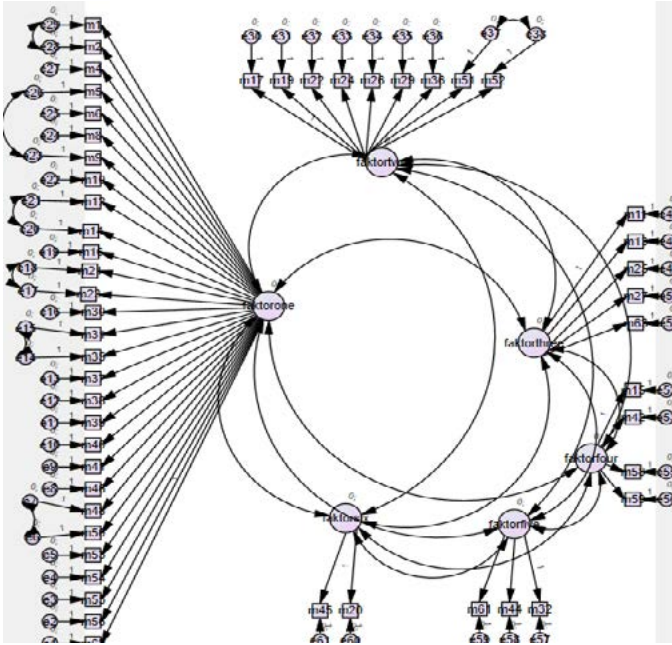

m12	,795					
m39	,792					
m38	,782					
m54	,776					
m31	,760					
m50	,738					
m21	,709					
m9	,703					
m30	,699					
m8	,690					
m10	,689					
m46	,654					
m2	,647					
m56	,629					
m55	,627					
m48	,622					
m23	,605					
m5	,605					
m14	,602					
m40	,596					
m62	,571					
m16	,562					
m53	,552					
m4	,534					
m41	,524					
m6	,509					
m1	,465					
m24		,770				
m29		,749				
m19		,734				
m7		,662				
m18		,649				
m60		,632				
m3		,626				
m49		,607				
m26		,596				
m33		,588				
m51		,578				
m34		,555				
m22		,554				
m52		,527				
m36		,524				
m64		,490				
m17		,428				
m63			,774			
m11			,732			
m13			,721			
m25			,715			
m27			,697			

m42				,855		
m59				,791		
m58				,692		
m43				,668		
m15				,643		
m44					,756	
m61					,681	
m32					,582	
m47						,799
m20						,519
m45						,477

Tablo 2'ye bakıldığında yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda Babalık Ölçeği'nin birinci faktörünün .822- .465 arasında değişen faktör yüküne sahip 29 maddeden, ikinci faktörünün .770- .428 arasında değişen faktör yüküne sahip 17 maddeden, üçüncü faktörün .774- .697 arasında değişen faktör yüküne sahip 5 maddeden, dördüncü faktörün .855- .643 arasında değişen faktör yüküne sahip 5 maddeden, beşinci faktörün .756-.582 arasında değişen faktör yüküne sahip 3 maddeden ve altıncı faktörün ise .799- .477 arasında değişen faktör yüküne sahip 3 maddeden oluştuğu belirlenmiştir.

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi AMOS programı aracılığıyla yapılmış ve aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Babalık ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Ölçeğin açıcı faktör analizine göre oluşan altı faktör ve 62 maddelik yapısının doğrulayıcı faktör analizi AMOS programında yapılmıştır. DFA analizine göre standartlaştırmış regresyon katsayısının düşük olması nedeniyle 10 madde analize dahil edilmemiş ve Babalık Ölçeği'nin son hali 52 madde ve 6 faktörden oluşmuştur. Faktörler; Olumlu baba katılımı, sorumlu baba rolü, olumsuz baba katılımı, duygusal bağlılık, kılavuz baba rolü, baba iletişim tutumu olarak adlandırılmıştır.

Tablo 3. Ölçüm Modeli Uyum Ölçüleri

Uyum Ölçüleri	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Ölçüm Değeri
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 < RMSEA \leq 0.10$	0.082
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1$	$0.90 < NFI < 0.95$	0,092
CFI	$0.97 \leq CFI \leq 1$	$0.95 \leq CFI < 0.97$	0,098
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1$	$0.90 \leq GFI < 0.95$	0,092
AGFI	$0.90 \leq AGFI \leq 1$	$0.85 \leq AGFI < 0.90$	0.088

Tablo 3 incelendiğinde, Babalık Ölçeği'ne ilişkin DFA sonucunda uyum indekslerine bakıldığında; RMSEA (.082), NFI (.92), GFI (.92) ve AGFI (.88) değerleri ile kabul edilebilir uyuma; CFI (.98) değeri ise mükemmel uyuma karşılık gelmektedir. Ayrıca değerlendirmeye alınan diğer bir uyum indeksi olan ki-kare, serbestlik derecesi ile oranlandığında bulunan değer 5'in altında olması iyi uyum göstergesi olarak kabul edildiğinden ve $4696,573/1249=3,760 < 5$ olduğundan modelin iyi uyum gösterdiği söylenebilir (Erkorkmaz vd., 2013; Schermelleh Engel vd., 2003). Bu uyum indeks değerlerine göre ölçek geliştirme süreçleri başarılıdır.

2.2. Güvenirlilik Çalışmaları

Babalık Ölçeği'nin örneklem grubuna ait (n=409) güvenirliliğini ölçmek için likert tipi ölçekler için en uygun olan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı SPSS programıyla hesaplanmıştır (Tezbaşaran, 1996, Thorndike ve Thorndike-Christ, 2009). BÖ'nün güvenirlilik katsayısı $\alpha=.967$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin faktörlere ait güvenirlilik katsayıları ise birinci faktör için (Olumlu Baba Katılımı) $\alpha=.972$, ikinci faktörün (Sorumlu Baba Rolü) $\alpha=.906$, üçüncü faktörün (Olumsuz Baba Katılımı) $\alpha=.845$, dördüncü faktörün (Duygusal Bağlılık) $\alpha=.852$, beşinci faktörün (Kılavuz Baba Rolü) $\alpha=.721$ ve altıncı faktörün (Baba İletişim Tutumu) ise $\alpha=.702$ olduğu saptanmıştır. Genellikle alfa katsayısı "0.60- 0.80" arası oldukça güvenilir ve "0.80- 1.00" arası yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmektedir. Bulunan değerler ölçeğin güvenirliliği için yeterli sayılacak düzeydedir (Alpar, 2012; Tavşancıl, 2006).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Dick (2004) tarafından geliştirilen Babalık Ölçeği'nin (Fatherhood Scale) Türkçeye ve kültürümüze uygunluğu 14-18 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde test edilerek geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçme aracının geçerliğine ilişkin olarak; dil ve kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuş, KGO ve KGİ oranları hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için önce açılımlayıcı daha sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin altı faktörlü ve 52 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. İlk faktörde yer alan 29 madde (1,2,4,5,6,8,9,10,12,14,16,21,23,30,31,33,37,38,39,40,41,46,48,50,53,54,55,56,62) “Olumlu Baba Katılımı”, ikinci faktörde yer alan 9 madde (17,19,22,24,26,29,36,51,52) “Sorumlu Baba Rolü, üçüncü faktörde yer alan 5 madde (11,13,25,27,63) “Olumsuz Baba Katılımı”, dördüncü faktörde yer alan 4 madde (15,42,58,59) “Duygusal Bağlılık”, beşinci faktörde yer alan 3 madde (32, 44, 61) “Kılavuz Baba Rolü” ve altıncı faktörde yer alan 2 madde (20,45) “Baba İletişim Tutumu” olarak adlandırılmıştır. Ayrıca faktörlerin ne şekilde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymak ve ters puanlanan maddeleri belirtmek amacıyla puanlama anahtarı oluşturulmuştur. Babalık Ölçeği'nin güvenirlik çalışmaları Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısıyla hesaplanmış, güvenirlik katsayısı $\alpha=.967$ olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenirlik katsayıları ise Olumlu Baba Katılımı için $\alpha=.972$, Sorumlu Baba Rolü için $\alpha=.906$, Olumsuz Baba Katılımı için $\alpha=.845$, Duygusal Bağlılık için $\alpha=.852$, Kılavuz Baba Rolü için $\alpha=.721$ ve Baba İletişim Tutumu için ise $\alpha=.702$ olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar güvenirlik katsayılarının yeterli düzeyde olduğu ve ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek toplam puan 260 ve en düşük toplam puan 52'dir. Ölçekten yüksek puan alınması baba çocuk ilişki düzeyinin yüksek olduğunu, düşük puan alınması ise baba çocuk ilişki düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak elde edilen değerler ölçme aracının güvenilir olduğu ve kabul edilebilir psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermiştir.

Bu doğrultuda ölçeğin kısa ve kolay uygulanabilir oluşu ve baba çocuk ilişkisini farklı boyutlarda değerlendirebilmesi nedeniyle baba çocuk ilişkisine yönelik araştırmalarda önemli bir ihtiyacı karşılayacağı düşünülmektedir. Farklı alanlardaki birçok araştırmacı ölçeği başka ölçeklerle birlikte kullanarak baba çocuk ilişkisi ile 14-18 yaş arasındaki çocukların farklı becerilerini karşılaştırabilir. Ayrıca araştırmacılar çeşitli demografik değişkenlere göre ölçeğin tamamı ve alt boyutları için incelemeler yapıp farklı çalışmalar gerçekleştirebilir.

KAYNAKLAR

- ALPAR, R. (2012), *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- AYDOĞMUŞ, S. (2018), *48-72 aylık çocukların bilişsel stilleri ile baba katılımı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- BEATON, J. M., ve DOHERTY, W. J. (2007), “Fathers' Family of Origin Relationships and Attitudes about Father Involvement from Pregnancy through First Year Postpartum”, *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, 5(3),
- BRIGHOUSE, H., ve SWIFT, A. (2014), *Family values: the ethics of parent-child relationships*. Princeton University Press.
- BUREAU, J. F., Martin, J., YURKOWSKI, K., SCHMIEDEL, S., QUAN, J., MOSS, E., ... ve PALLANCA, D. (2017), “Correlates of child–father and child–mother attachment in the preschool years”, *Attachment & human development*, 19(2), 130-150.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2020), *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (27. baskı.), Ankara: Pegem Akademi.
- CHASSEGUET SMIRGEL, J. (2018), *Sexuality and mind: The role of the father and mother in the psyche*. Routledge.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G., ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010), *Multivariate statistics for the social sciences: SPSS and LISREL applications*. Ankara: Pegem Akademi.
- DEMIDENKO, N., MANION, I., & Lee, C. M. (2015), “Father–daughter attachment and communication in depressed and nondepressed adolescent girls”, *Journal of Child and Family Studies*, 24(6), 1727-1734.
- DICK, G. L. (2004), “The fatherhood scale”, *Research on social work practice*, 14(2), 80-92.
- ERDOĞAN, A. (2004), “Çocuğun psikososyal gelişiminde babanın rolü [The role of the father in psychosocial development of the child]”, *Yeni Symposium: psikiyatri, nöroloji ve davranış bilimleri dergisi*, 42(4), 147–153.
- ERGİN, A., ve ÖZDİLEK, R. (2014), “Değişen Babalık Rolü ve Erkek Sağlığına Etkileri”, *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(1), 3-8
- ERKORKMAZ, Ü., ETİKAN, İ., DEMİR, O., ÖZDAMAR, K., ve SANİSOĞLU, S. Y. (2013), “Doğrulamalı faktör analizi ve uyum

- indeksleri”, *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 33(1), 210-223.
- FAGAN, J. (2020), “Broadening the scope of father-child attachment research to include the family context”, *Attachment ve Human Development*, 22(1), 139-142.
- FLOURI, E. (2005), *Fathering and child outcomes*. John Wiley ve Sons.
- FUERTES, M., FARIA, A., BEEGLY, M., ve LOPES-DOS-SANTOS, P. (2016), The effects of parental sensitivity and involvement in caregiving on mother–infant and father–infant attachment in a Portuguese sample. *Journal of Family Psychology*, 30(1), 147.
- GİZİR, Z. ve BARAN, G. (2003), “Anaokuluna devam eden dört-beş yaş çocuklarında sosyal davranışların gelişimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi”, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 118-133.
- GÖZÜBÜYÜK, A., ve ÖZBEY, S. (2020), “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Motivasyon Düzeyleri ile Baba-Çocuk İlişkisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 23-37.
- GROSSMANN, K., ve GROSSMANN, K. E. (2020), “Essentials when studying child-father attachment: A fundamental view on safe haven and secure base phenomena”, *Attachment & Human Development*, 22(1), 9-14.
- HARRIS, S. M. (2002), “Father absence in the African American community: Towards a new paradigm”, *Race, Gender & Class*, 111-133.
- JESSEE, V., ve ADAMSONS, K. (2018), “Father involvement and father–child relationship quality: An intergenerational perspective”, *Parenting*, 18(1), 28-44.
- KEIZER, R., VAN LISSA, C. J., TIEMEIER, H., ve LUCASSEN, N. (2020), “The Influence of Fathers and Mothers Equally Sharing Childcare Responsibilities on Children’s Cognitive Development from Early Childhood to School Age: An Overlooked Mechanism in the Intergenerational Transmission of (Dis) Advantages?”, *European Sociological Review*, 36(1), 1-15.
- KOCAYÖRÜK, E. (2012), “Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi (Yapım Aşamasında)*, 4(33), 37-45.
- KUZUCU, Y. (2011), “Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi [The changing role of fathers and its impact on child development]”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-89.

- LAMB, M. E. (2010), "How do fathers influence children's development? Let me count the ways", *The role of the father in child development*, 1-26.
- LAXMAN, D. J., MCBRIDE, B. A., JEANS, L. M., DYER, W. J., SANTOS, R. M., KERN, J. L., ... ve WEGLARZ-WARD, J. M. (2015), "Father involvement and maternal depressive symptoms in families of children with disabilities or delays", *Maternal and Child Health Journal*, 19(5), 1078-1086.
- OLSAVSKY, A. L., YAN, J., SCHOPPE-SULLIVAN, S. J., ve KAMP DUSH, C. M. (2020), "New fathers' perceptions of dyadic adjustment: The roles of maternal gatekeeping and coparenting closeness", *Family process*, 59(2), 571-585.
- OPONDO, C., REDSHAW, M., SAVAGE-MCGLYNN, E., ve QUIGLEY, M. A. (2016), "Father involvement in early child-rearing and behavioural outcomes in their pre-adolescent children: evidence from the ALSPAC UK birth cohort", *BMJ open*, 6(11),
- ÖZDEMİR, A. F. (2018), *Okul öncesi eğitim alan 66-72 aylık çocukların baba katılımı ile erken dönem matematik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZGÜNDÜZ, Ö. (2016), *Baba katılımı eğitim programının baba katılımına ve okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Aile danışmanlığı ve eğitimi Anabilim dalı, Selçuk Üniversitesi, Konya
- ÖZYÜREK, A. ve ŞAHİN, F. T. (2017), *Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları*. *Pegem Atf İndeksi*, 41-57.
- PLANALP, E. M. ve BRAUNGART-RIEKER, J. M. (2016), "Determinants of father involvement with young children: Evidence from the early childhood longitudinal study-birth cohort", *Journal of Family Psychology*, 30(1), 135.
- POYRAZ, M. (2007), *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- PRUETT, M. K., COWAN, P. A., COWAN, C. P., GILLETTE, P., ve PRUETT, K. D. (2019), "Supporting father involvement: An intervention with community and child welfare-referred couples", *Family Relations*, 68(1), 51-67.
- RILEY, R. W., PETERSON, T. K., MORENO, M. G. ve GOODE, W. W. (2000), "Strengthening participation of fathers in children's learning and

- devolepment”, *Fathers Mather Involving Fathers in Children's Learning, A Kit for Educators and Other Professionals*, 442-580.
- ROSENBERG, J. (2006), *The importance of fathers in the healthy development of children*. US Department Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office of Child Abuse and Neglect.
- SCHERMELLEH-ENGEL, K., MOOSBRUGGER, H. ve MÜLLER, H. (2003), “Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures”, *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- SCHMITZ, R. M. (2016), “Constructing men as fathers: A content analysis of formulations of fatherhood in parenting magazines”, *The Journal of Men's studies*, 24(1), 3-23.
- SEÇER, Z., ÇELİKÖZ, N. ve SONGÜL, Y. (2007), Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 425-438.
- SÜMER, N., GÜNDOĞDU AKTÜRK, E. ve HELVACI, E. (2010), “Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- TAŞKIN, N. (2011), “Çocukların gelişiminde katkıları unutulmalar: Babalar”, *Eğitime Bakış Dergisi*, Yıl, 7, 43-47.
- TAŞKIN, N. ve ERKAN, S. (2009), “The influence of father education programs on the levels of father involvement with children: An experimental study”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(37), 136-148.
- TAVSANCİL, E. (2006), "Measuring attitudes and data analysis with SPSS. Ankara: Nobel Publishing and Distribution.
- TEZEL, Şahin, F. ve ÖZBEY, S. (2007), “Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.
- TURAN, E. (2018), *Okul öncesi eğitim alan 60-84 aylık çocukların okul olgunluğu düzeyleri ile babaların katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- UZUN, H. ve BARAN, G. (2017), “The study of the effects of father training program on the father child relations”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(3), 1798-1817.

- UZUN, H. ve BARAN, G. (2019), “Babaların okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla ilişkisinin bazı değişkenlere göre incelenmesi”, *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 15(1), 47-60.
- UZUN, H., ve BARAN, G. (2015), “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği’nin okul öncesi dönemde çocuğu olan babalar için geçerlik ve güvenirlik çalışması”, *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 30-40.
- ÜNÜVAR, P. (2008), *Babaların 3-6 yaş grubu çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğini belirleme ve geliştirme* (Yayınlanmamış doktora tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- YAVUZER, H. (2019), *Ana-baba ve çocuk*. (29.Baskı), İstanbul, Remzi Kitabevi.
- YILDIZ, G. T. (2014), *Anne baba eğitimi*. Ankara: Pegem.
- YİĞİT, H. (2010), *Ergenlerin benlik saygılarının yaşam doyumu ve bazı özellik nitelikleri açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi) Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

